

tárak, múzeumok, művelődési otthonok — bázisai, forrásai, szervezői, szinterei a helytörténeti és honismereti munkának, a feltáró és az ismeretterjesztő tevékenységnek. Pl. a művelődési otthonokhoz kapcsolva működik a szakkörök mintegy egyharmada. Ugyanakkor azt is világosan kell látni, hogy a Honismereti mozgalom hozzásegíti ezeket az intézményeket ahhoz, hogy mélyebb és tartalmasabb kapcsolatot alakítsanak ki közönségükkel.

A honismereti munka egyik fontos sajátossága, hogy mozgalmi jellegéből adódóan, gyorsan és rugalmasan képes alkalmazkodni a változó követelményekhez. Már az elmúlt években is tapasztalhattuk, hogy az új követelmények és feladatok révén rétegekhez jut el, újabb csoportokat kapcsol be a közművelődésbe. A tudomány-segítés mellett a munkásművelést is szolgálja a nyelvi, a néprajzi-munkásmozgalmi gyűjtés, az üzemtörténetírás, a technika- és saktörténet, a munkamozgalmak, a munkasegítések történetének kutatása.

A Honismereti mozgalom irányításában igen lényeges kérdés a munkamegosztás és az együttműködés. Szeretném ezt a gondolatot kiegészíteni azzal, hogy ésszerű munkamegosztás csak ott lehetséges, ahol az intézmények, a szervezetek harmonikusan dolgoznak együtt. Ebből következők, hogy fontos feladat az együttműködés erősítése is.

A huszadik évfordulóját ünneplő mozgalom még igen nagy lehetőségek előtt áll. Mi, a közművelődés állami területén dolgozók ezután is kérjük, várjuk, igényeljük a szoros együttműködést a mozgalommal és a magunk részéről minden támogatást megadunk.

Dr. Pölöskei Ferenc:

A Honismereti mozgalom időszerű kérdései

Az előttünk álló problémákról szeretnék beszélni. Közülük elsősorban azokról, amelyek a Történelmi Társulat munkájával függnek össze, és amelyekre az írásos beszámoló is utalt, főként a hely- és üzemtörténet kapcsán. Ezek a területeken valóban egy pallón járunk, még akkor is, hogy ha a kelleténél kevesebb szót is váltunk közös feladatainkról. Mielőtt azonban erre rátérnék, kifejezem felfogásomat a Hazafias Népfront egíszsége alatt élő Honismereti mozgalom, valamint a Történelmi Társulat hagyományfeltáró tevékenysége közötti viszonyról, még akkor is, ha ezzel esetleg vitát fakasztok. Miben egyezik és miben különbözik az immár húszévesztendős múltira visszatekintő Honismereti mozgalom, a Történelmi Társulat, de azt hiszem, általában a tudományos szakági egyesületek, néprajzi, irodalmi, anyanyelvi társaság tevékenységi körétől? Azt hiszem, a Honismereti mozgalom már jellegénél fogva is több politikumot tartalmaz, benne határozottabb körvonalakat kap életünk hármasszoros vonatkozása: a múlt, a jelen és a jövő. Ebből következik, hogy a Honismereti mozgalom munkájában jelentős helyet kap korunk valóságának sokoldalú feltárása, politikai, gazdasági, társadalmi, kulturális céljaink konkrét valóráváltása. Vagyis eredendően nagyobb, jelentékenyebb politikai szerep vár rá, mint az említett társulatokra. A honismeret, mivel életünk teljességének bemutatására hivatott, valamennyi szakági egyesületnél jobban magába rejti a szükséges integrációs feladatot, nemcsak a jelenre, hanem a múltira vonatkozóan is és ezen a ponton már el is érkeztem az azonosságokhoz, történelmi múltunk problematikájához, a történeti szemlélet fontosságához, amelyet az írásos beszámoló olyannyira kiemel. Nemcsak egyszerűen arról van szó, hogy jelenünk érthetetlen múltunk ismerete nélkül, sokkal inkább arról, hogy a népek életének, a forradalmak és ellenforradalmak tüze közepette is vannak továbbható és meghatározó elemek is a természeti adottságokban, a gazdaságokban, szemléletben, szellemben, vagy a hagyományok továbbélésében, az egymást váltó generációkban. És ha még mindehhez azt a körülményt is figyelembe vesszük, hogy a forradalmak, még a világtörténelem legnagyobb jelentőségű forradalma, a szocialista forradalom is új ellentmondásokat is fakaszt, akkor kétségtelen, hogy megnövekszik a hagyományok, mindenekelőtt múltunk haladó hagyományainak a szerepe, a hagyományápolás. Ezen a téren nagyon sok hozzájáruló volt és a Honismeretben is rendszeresen jelennek meg az ezzel kapcsolatos eredmények, beszámoló jelentések. Nagyon nagy eredményeket értünk el, de még nagyon sok a lehetőség. Egy példát szeretnék ezzel kapcsolatban csak elmondani.

Nagyjából tudjuk, hogy a harmincas évek közepén új szellemi irányzatok keletkeztek a magyar politikai, társadalmi életben. Ilyen a falukutatók mozgalma, vagy az a szociográfiai tevékenység, amelyet a népi írók kifejtettek; ilyen a szakszervezetekben jelentkező rendszerellenes, antifasiszta mozgalom kibontakozása, vagy a Szegedi Fiatalok mozgalma. Alig van azonban olyan az iskolák, középiskolák történetét feldolgozó művek között, amely ezzel a kérdéssel foglalkozna, pedig a középiskolákban nagyon jelentősek voltak ennek az ellenállási mozgalomnak a gyökerei.

A Honismereti mozgalom virágkorát éli, a virágba borulástól a jó termésig azonban hosszú az út, az idő. A tömegessé vált Honismereti mozgalom folyamatos és koordinált, szakszerű gondozását érzem én ma az egyik legfontosabb, közös feladatunknak. Szerintem csak ilyen módon javíthatjuk munkánk minőségét és csökkenthetjük a még fellelhető extenzív jelleget is. A koordinációnak sokféle formája, lehetősége kezd kialakulni. Ilyenek a tudományágakat átfogó, regionális és országos tanácskozások, amelyeket nyelvészek, történészek, néprajzosok, szociológusok együtt tartanak és közösen próbálják a múlt komplex voltát bemutatni. De ide tartozik az oktatás rendszere is, benne a nemzeti tárgyaknak a szerepe és jelentősége. Mert a múltbányuló Honismereti mozgalom bármily dús gyökérből szökött is, véleményem szerint *nem pótolhatja állami méretekben a nemzeti tárgyak oktatásának hiányosságát.* Ilyenek az oktatás valamennyi szintjén vannak, most a felsőoktatásból szeretnék példát mondani. A magyar történelmet az egyetemen a történelem szakosok számára heti 4 órában oktatjuk. Ez körülbelül annyit, mint a középiskolai történelemórák száma, ami rendkívül sok problémát jelent számunkra. Az is igaz persze, hogy ezt a négy órát se használjuk ki teljes egészében a marxista történelemszemlélet kialakítása érdekében. Ugyanakkor elburjánzana bizonyos divatos tárgyak, ez a történész és irodalom szakos tanárképzésre is vonatkozik.

Szakmailag nem megoldott a tanár-továbbképzés sem, márpedig, ha valaki az egyetemen szerzett tudásanyaggal kíván hosszabb távon tanítani, akkor furcsa helyzetbe kerül, mert a diákok lekorozik, a különböző tömegkommunikációs eszközök útján előbbre jutnak, mint a tanáruk. A tanár-továbbképzésnek nemesak a módszertani oldala fontos, az megoldott az OPI által, hanem a szakmai továbbképzés a lényeges.

Dr. Kováts Zoltán:

Honismereti szakkollégium

A tanárképző főiskolákon már két évtizede lehetőség nyílik arra, hogy a Bevezetés a történelemtudományba című egy féléves, de 2 óra előadásból és 2 óra szemináriumból álló tárgy keretein belül a helytörténeti kutatáshoz és íráshoz megalapozást nyújtsunk. Évek során azt tapasztaltuk, hogy a szülőföld történetének részleteiben való megismerésére, kutatására hallatlan energiát fordítottak egyes hallgatók, és a honismereti munka személyiségformáló hatása már a kezdeteknél, a sokrétű helytörténeti munkánál is megmutatkozott. A témaválasztás, az érdeklődésnek megfelelő kimunkálás szabadsága csak növelte a munkakedvet, s kedvezően hatott az eredményekre.

Az 1977/78. tanév II. félévétől kezdve 3 féléven át lehetőség nyílt egy háromórás honismereti szakkörvezetői szakkollégium megszervezésére. A szakkollégium hallgatóinak kétharmadát azok a hallgatók adták, akik már a Bevezetés a történettudományba c. tárgy anyagát elsajátították, de sikerült bevonnunk azokat a magyar—népművelés és ének—népművelés szakos hallgatókat is, akik a honismeret és a helytörténelem iránt érdeklődtek.

A honismereti szakkörvezetői szakkollégium fő törekvése a helytörténeti kutatásokra, a helytörténeti munkák megírására való felkészítés volt. A szakirodalomban való tájékozódás, a szakbibliográfiák ismerete után számba vettük azokat a főbb forrásokat, amelyek a helytörténetkutatásnál rendelkezésünkre állnak. (Acsády Ignác: Magyarország népessége a Pragmatica sanctio korában, *Felhő Ibolya*: Az úrbéres viszonyok Magyarországon Mária Terézia korában, Az első magyarországi népszámlálás 1784—87, *Ludovicus Nagy* és *Fényes Elek* földrajz-statisztikai munkáit stb.). Ezekkel az alapvető munkákkal is megismertettük a szakkollégium résztvevőit. A helytörténeti kutatásokra való felkészítés a honismereti szakkollégium munkájának a felét adta.